

настаняватъ на негово мѣсто. Но по-късно гърцитѣ успѣли да ги умиратъ и да ги подчинятъ.

Наистина, и царъ и правителство се спасили отъ тия възстания, но това не спасило България. Защото отсега нататъкъ гръцкото влияние се засилва още повече. Царътъ щедро дарява свои тѣ вѣрни боляри, владици и манастири съ обширни земи: ниви, пасища, гори, лозя, ливади, градини. Дарявалъ имъ и самото население, което тѣ накарали да имъ работи безплатно и да имъ робува. Броятъ на независимитѣ селски собственици отъ година на година намалявалъ, и полека-лека селянитѣ се обърнали въ безправни роби на царъ и боляри, на черкви и манастири. И изнемогвали и страдали подъ тежината на всѣкакви данъци и на всѣкакви ангарии. А царъ, боляри, владици и калугери, по примѣра на гърцитѣ, се предали на разкошенъ животъ и на мързелъ. Никой вече не се грижелъ за вѣра и просвѣта, както това било презъ времето на Бориса и на Симеона. Тогава ученицитѣ на Кирила и Методия: и Климентъ, и Наумъ, и епископъ Константинъ, и екзархъ Иванъ, и черноризецъ Храбъръ и много още други день и нощъ работѣли. Всички, насърдавани и подпомагани и отъ Бориса, и отъ Симеона, и отъ боляри, се надпреварятъ съ проповѣдь и съ книга народъ да просвѣтятъ и да го уякчатъ въ нова вѣра Христова. Всички усърдно и неуморно работятъ и тамъ горе въ великия Преславъ, и тамъ долу въ Охридска далечна областъ, и по Овчо поле, дето се издигатъ „бѣли църкви и манастири“. Навсѣкжде тѣ книги превеждатъ и списватъ, слова и проповѣди казватъ народу, на ново българско азбуке учатъ и млади и стари, училища отварятъ и готвятъ учители, свещеници и калугери. На всички ясно било, че България трѣбва обширна да бжде не само по земя, но велика да стане и по умъ и просвѣта, и по знания и наука. Защото иначе — напусто обширни предѣли, залудо юначно войнство, напраздно царъ и боляри . . .

Но при царъ Петра всичко това скоро се забравя и напуска. Сега и боляри и владици едно само мислятъ, къмъ едно само се стремятъ: да бждатъ по-близо до двора и да добиятъ повече облаги въ държавата, та безгрижно охолно да живѣятъ. Тѣхъ нищо не ги измъчва, нищо не ги интересува и тревожи — тѣ не мислятъ за утрешния день. Следъ насъ ако ще би и потопъ да стане.

Между това множеството гърци и гъркини, които дошли съ царица Мария и се настанили въ България, внимателно слушатъ и грижливо се взиратъ въ всичко, що става наоколо. И за всич-